

ЎҚУВЧИЛАРНИ КАСБ-
ХУНАРГА ЙЎНАЛТИРИШ ВА
ПСИХОЛОГИК-ПЕДАГОГИК
РЕСПУБЛИКА ТАШХИС
МАРКАЗИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

ЎҚУВЧИЛАРНИ КАСБ-ХУНАРГА ЙЎНАЛТИРИШ ВА ПСИХОЛОГИК-ПЕДАГОГИК РЕСПУБЛИКА ТАШХИС МАРКАЗИ

“ЗАМИН” ХАЛҚАРО
ЖАМОАТЧИЛИК ФОНДИ

ИНКЛЮЗИВ ТАЪЛИМНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ: МУАММО ВА УЛАРНИНГ ЕЧИМЛАРИ

*мавзусидаги халқаро
илмий-амалий конференция*

МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ

БИРЛАШГАН МИЛЛАТЛАР
ТАШКИЛОТИНИНГ ХАЛҚАРО
БОЛАЛАРНИНГ ФАВҚУЛОДДА
ЖАМҒАРМАСИ

“АЛЪЯНС” ХАЛҚАРО
ЖАМОАТЧИЛИК ТАШКИЛОТИ

"DELIVERY ASSOCIATES"
ХАЛҚАРО ТАЪЛИМ
ТАШКИЛОТИ АҚШ

ТОШКЕНТ – 2021

*“Инклюзив таълимнинг долзарб масалалари: муаммо ва уларнинг ечимлари”
мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция материаллари тўплами .
Тошкент шаҳри. 2021 йил 26 март, ____ бет.*

Таҳрир хайъати раиси:

Л. Гайнутдинова - Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик республика ташхис маркази директори.

Таҳрир хайъати:

П.ф.д.профессор.Ф. Қодирова, п.ф.н.дотцент У. Файзиева, п.ф.н С.Усмонов,
т.ф.н. Қ. Матҳолиқов, С. Мўминов.

Нашр учун масъул:

У.Файзиева

Дизайнер ва саҳифаловчи:

С. Мўминов.

Мақолаларда фойдаланилган мисол, кўчирма, статистик маълумотлар, илмий-назарий фикрлар ва маълумотлар аниқлиги ҳамда стилистикасига муаллифлар жавобгардир.

Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик республика ташхис маркази Илмий-методик кенгашининг 2021 йил 25 мартдаги 1-сон йиғилиш қарори билан нашрга тавсия этилган.

Кириш

Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик республика ташхис марказининг “Инклюзив таълимнинг долзарб масалалари: муаммо ва уларнинг ечимлари” мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференциянинг асосий мақсади Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўрисида” 2019 йил 29 апрелдаги ПФ-5712-сон Фармониға мувофиқ Ўзбекистонда инклюзив таълимни ривожлантириш, алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларға таълим-тарбия бериш тизимини такомиллаштириш ҳамда уларға кўрсатиладиган таълим хизматлари сифатини яхшилаш ҳамда 2020 йил 13 октябрдаги “Алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларға таълим-тарбия бериш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ПҚ-4860-сон қарорининг ижроси сифатида, Халқ таълими ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тасарруфидаги таълим муассасаларнинг педагог ходимлар, психологлар, олимлар, талабалар ва жамоатчилик орасида инклюзив таълимни тарғиб қилишға йўналтирилган.

2020-2025 йилларда халқ таълими тизимида инклюзив таълимни жорий этиш ва ривожлантириш бўйича қуйидаги масалаларни амалға оширилишиға қаратилган:

инклюзив таълим тизими соҳасидаги норматив-ҳуқуқий базасини такомиллаштириш;

инклюзив таълим тизими учун малакали педагог кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш;

инклюзив таълим жорий этилган муассасаларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, зарур адабиётлар, методик қўлланмалар, турли касбларға ўқитиш учун ускуна ва жиҳозлар билан таъминлаш;

инклюзив таълим соҳасиға замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва инновацион лойиҳалар жорий этиш;

алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларнинг билим олиш ҳуқуқи, инклюзив ўқитишнинг мазмун-моҳиятини тушунтириш орқали аҳоли ўртасида ижобий ижтимоий муҳит шакллантириш;

алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларни камситиш, уларға салбий муомалада бўлишнинг олдини олишға қаратилган чора-тадбирларни амалға ошириш;

алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган ҳар бир боланинг инклюзив таълим олиш ҳуқуқини таъминлашға қаратилган чора-тадбирларни амалға ошириш;

инклюзив таълимда ўқитиш усуллариини такомиллаштириш ҳамда таълим жараёниға индивидуаллаштириш тамойилларини босқичма-босқич жорий этиш;

ўқувчиларнинг жисмоний ва ақлий эҳтиёжидан ҳамда таълим муассасаларининг ҳудудий жойлашувидан келиб чиқиб алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болалар учун ихтисослаштирилган давлат таълим муассасалари сонини оптималлаштириш.

Юқоридагиларни амалға оширишда “инклюзив таълим лабораториясининг тутган ўрни каби масаларни ёритишға қаратилган мавзулар ёритилди. Тўпламда ривожланган хорижий давлатлар АҚШ, Исроил, Россия ва Ўрта Осиё давлатларидан Қирғизистон, Тожикистон Республикаларининг инклюзив таълим бўйича орттирилган тажрибалари асосида тақдим этилган мақолалари ҳамда Республикамизда инклюзив таълим бўйича тажрибалари бўлган олимлар, амалиётчиларнинг мақолалари ёритилган.

9. Bola jigarrang rangni juda ko'p ishlatganida, uning sog'ligida, oilasida muammolar bo'lishi mumkin. Bunday bolalarga jiddiy e'tibor qaratilmasdan, ularning muammolari davom etaversa, ko'plab ruhiy zarbalar natijasida salbiy hissiy holatlar paydo bo'lishi mumkin.

10. Kul rang. Bola shunchaki juda toliqib charchaganida, xafsalasizlik holatida ham kul rangni ko'p ishlatishi mumkin. Lekin muntazam ravishda bu rangdan foydalanish bolani doim rad etilishi, tortinchoqlik, yakkalanish, o'z qobig'iga o'ralib olish xususiyatlari bilan ifodalanadi.

11. Qora rangni muntazam ravishda ko'p ishlatishi esa bolaning stressni boshidan kechirayotganini bildiradi. O'ziga ishonchi yuqori.

12. Oq rangdan, ko'pincha, bola yolg'zlikni his qilganda, asabiy charchash va ruhiy bezovtalikni boshdan kechirganda foydalanadi. Ularda hayotga qiziquvchanlik yo'q.

Agar bola qalamni kuchli bosim bilan bosib chizsa, unda hissiy zo'riqish kuzatiladi. Bosim judayam kuchayib qog'oz yirtilish holatiga borsa, unda bolamizda ziddiyatli holatni ustun bo'lib turganiga ishoradir. Zaif bosim bilan chizilgan chizgilar toqatsizlik va passivlikni bildiradi.

Inklyuziv ta'limga jalb etilgan, rasm chizishga layoqati bor, bolalar shaxslararo munosabatlarda, o'z fikrlarini to'g'ri ifodalab bera olmaslik bilan birga, vaziyatga ham to'g'ri baho bera olmaydilar. Bolaning chizgan rasmlaridagi narsalarning joylashuvi, ishlatgan ranglaridagi ustunlikni tahlil qilish orqali siz hech qachon bolaning o'zidan eshitmaydigan narsalar haqida bilib olasiz. Chunki, bolalar chizgan paytda ruhiyatdagi borini tasvirlaydilar.

Tartibsizlik, injiqlik qilgan bolalarni o'qituvchilar hech qachon urushmaslik kerak!

O'qituvchi-tarbiyachi bola bilan maslahatlashib, birgalikda bolani yoniga o'tirg'izib, bolaning qo'liga qogoz-qalam berib istalgan narsani chizishga ruhsat berishi kerak. Bola o'z fikrlarini, ichidagi kechayotgan his-tuyg'ularini rasmda ifodalaydi. So'ngra bolaning chizgan rasmi asosida u bilan muloqotga kirishilsa va bolani oldiga kelib, nega bunday yomon bola bolayotganini so'rab, bu yaxshi emasligini tushuntirish kerak. Bu juda yaxshi usul. Boladagi barcha bilish jarayonlari ijobiy tomonga o'zgarib, rasm chizishga qiziqqa boshlaydi. Bunday tarbiya usulini faqat logoped bolalarda emas balki, sog'lom bolalarda ham qo'llash va samarali natijaga erishish mumkin. Rasm chizgan bolada badiiy-ahloqiy madaniyat shakllanadi, estetik didi o'sadi, ijodga qiziqadi va barkamol shaxs bo'lib shakllanadi. Ana endi, qadrli ota-onalar va inklyuziv ta'lim tarbiyachilari, farzandlarimizning chizgan rasmlariga qarab, oz bo'lsada, ularning ichki kechinmalarini, „o'qib“ olishimiz mumkin bo'ladi. Albatta, bolalar rasmlarini tahlil qilib xulosa berish faqat tajribali psixolog, defektolog-logoped va inklyuziv ta'lim o'qituvchi-tarbiyachisining ishi. Ammo bolalar ijodkorligini rivojlantirishda, ularni jismonan va ruhan sog'lom bo'lib kamolga yetishishlarida fanning ilmiy asoslarini, ayrim muhim jihatlarini bilish hech kimga zarar qilmaydi.

Таълим кластери асосида инклюзив таълимга жалб этилган ўқувчилар ҳаёт хавфсизлигини таъминлаш шарт-шароитлари

*Ф. ҚОДИРОВА, Чирчиқ ДПИ профессори, п. ф. д.
Ш. ҚОБИЛОВА, Чирчиқ ДПИ 1-курс магистранти*

Мамлакатимизда таълим сиёсатининг устувор йўналишларидан бири таълим жараёни иштирокчиларини табиий ҳамда фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш, хавфсизлигини таъминлашга эришишдан иборатдир.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 10 апрелдаги «Фавқулодда вазиятлар тузилмаларининг фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича ташкилий тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-4276-сонли қарори, 2019 йил 10 апрелдаги «Ўзбекистон Республикасида фавқулодда вазиятларнинг олдини олиш ва бартараф этиш ҳамда ёнғин хавфсизлигини таъминлашнинг сифатли янгича тизимини тадбиқ этиш тўғрисида»ги ПФ-5706-сонли фармони ҳамда Ўзбекистон Республикаси Бош Вазири-Фукаро муҳофазаси бошлиғининг 2020 йил 10 январдаги 1-сонли буйруғи узлуксиз таълимнинг ҳар бир бўғинида, хусусан, имконияти

чекланган болалар учун ташкил этилган барча турдаги таълим муассасаларида ўқувчилар ҳаёт хавфсизлигини таъминлашнинг ҳукукий-меъёрий асослари белгилаб берилган.

Чирчиқ давлат педагогика институти илмий ишлар режаси таркибида таълим кластери воситасида сифатли ва хавфсиз таълим шароитини яратиш бўйича илмий тадқиқот иши олиб борилмоқда. Ушбу тадқиқот режасида ўқувчилар ҳаёт хавфсизлигини таъминлашга оид хорижий ва миллий тажрибалар ўрганилди ва қуйидаги вазифалар белгилаб олинди: ҳаёт хавфсизлигининг мазмуни ва компонентларини миллий ва хорижий тадқиқотлар асосида асослаш; **“хавфсиз ҳаёт”** тушунчасини, инклюзив таълим жараёнида ўқувчиларнинг **ҳаёт хавфсизлигини таъминлашнинг** омилларини аниқлаш; ўқитувчиларга ўқувчилар ҳаёт хавфсизлигини таъминлашнинг самарали шакллари ўргатиш.

Инклюзив таълим шароитида имконияти чекланган болаларнинг хавфсизлигини таъминлаш бугунги кунда долзарб сиёсий масалалардан биридир. Замонавий мактабларда ўқувчиларнинг хавфсиз ҳаракатланишига эришишнинг ташкилий-технологик, ижтимоий-педагогик, психологик, методик жиҳатлари инобатга олинмоқда. Америкалик психолог А. Маслоу: «Инсон иерархик эҳтиёжларига мувофиқ, инсониятнинг хавфсизлик эҳтиёжи физиологик эҳтиёжларига қараганда иккинчи даражада аҳамиятли, шу сабабли бутун инсоният яшашининг ва цивилизациясининг асосий муаммолари каби хавфсизликни таъминлаш ҳаётнинг асоси сифатида хавфсизлик маданиятини шакллантиришга зарурат туғилади»-деб таъкидлаб ўтган. Айни пайтда хавфсизлик масалаларини ҳал қилиш инсон омилини инобатга олинмасдан амалга оширилиши мумкин эмас. Шу боис, инклюзив таълим шароитида ўқувчиларнинг хавфсиз ҳаётини таъминлашда давлат ташкилотлари ҳамда ижтимоий институтларнинг ҳамкорликдаги мақсадли фаолияти зарурдир.

Таълим муассасасининг моддий-техник тузилмаси, тиббий-гигиеник ҳолати, педагогик-психологик жихозланиши кабилар бу жараёнда горизонтал ва вертикал боғлиқ структураларнинг ўзаро манфаатли боғлиқлигини кўрсатади. Вазирликлараро тузилмалар ўз ишини сифатли бажарсагина, муассасаларда ўқувчилар ҳаёт хавфсизлиги таъминланади. Бундан ташқари турли табиий офатларга биноларнинг бардош бериши, фавқулодда ҳодисаларда ўқувчиларнинг эвакуация ҳаракатларининг меъёрларга жавоб бериши каби компонентлар инклюзив таълим шароитининг сифатли эканлигини белгилаб беради.

Бугунги кунда аҳолини барча қатламларини, шу жумладан инклюзив таълим жараёнида мактаб ўқувчиларини хавфли ва фавқулодда вазиятларда ҳаракатланишга тайёрлашнинг аҳамияти ортиб бормоқда.

Маълумки, хавф-жаҳон ҳамжамияти, алоҳида давлат ва жамиятнинг турли ижтимоий гуруҳ ҳамда фуқароларига, моддий ва маънавий қадриятларга путур етказадиган эҳтимолдаги ёки аниқ воқеа, ҳодиса ёки жараёндир. Хавфсизлик тизимининг асосий тамойиллари қуйидагилар: соҳага оидлик, фаоллик, мажмуавийлик, ўз вақтидалик, кенг қамровлилик, давомийлик, қонунийлик, асослилик, тежамлилик, ҳамкорлик....

Таълим кластерининг ҳаёт хавфсизлигига йўналтирилган компонентида хавфсизлик тизимининг кучсизлиги катта офатларга олиб келади. Бунинг учун кластернинг ҳар бир бўғинида мақсад сифатида ўқувчиларни сифатли ва хавфсиз таълим билан таъминлаш танланиши лозим.

Давлат эса жамоатчилик муносабатларини амалга ошириш ва фуқаролар ҳуқуқлари кафолатини таъминлаш ташкилий-сиёсий механизми ҳисобланади. Давлат шахс устидан юқори туриши мумкин эмас. Зеро, унинг вазифаси шундай шароит яратишки, шахснинг ижодий ривожланиши ҳақиқий олий мақсадга айланиши лозим.

Алоҳида эҳтиёжли болаларнинг математик тасаввурларини инклюзив таълим жараёнида ривожлантириш тажрибасидан

О.ҚОДИРОВ, С.ҚОДИРОВА,

Бугунги кунда таълим тизимида ижобий ўзгаришлар тез суратларда амалга оширилмоқда. Айниқса, ёшларни қўллаб-қувватлаш, уларнинг таълимини жаҳон стандартлари асосида ташкил этиш масаласи долзарб саналмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 8 декабрда қабул қилинган “Халқ таълими тизимида таълим сифатини баҳолаш соҳасидаги халқаро тадқиқотларни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 997-сон қарорига мувофиқ: “Республика халқ таълими тизимида таълим сифатини баҳолаш соҳасидаги халқаро тадқиқотларни ташкил этиш, халқаро алоқаларни ўрнатиш, ўқувчи-ёшларнинг илмий-тадқиқот ва инновация фаолиятини, энг аввало, ёш авлоднинг ижодий ғоялари ва ижодкорлигини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ҳамда рағбатлантириш”-мақсади белгиланди. Ўсиб келаётган ёшлар орасида алоҳида эҳтиёжли болалар мавжуд бўлиб, улар учун таълимнинг инклюзив шаклини жорий этиш давлат сиёсати даражасида ҳал этилмоқда. Жумладан, Давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 13 октябрдаги “Алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларга таълим-тарбия бериш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4860-сонли қарори мамлакатимизда таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш, инклюзив таълимни самарали ташкил этиш ва кучайтириш каби вазифаларни амалга ошириш белгилаб берилган. Умумий ўрта таълим мактабларида фанларни ўқитиш самарадорлигини оширишда ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасидаги фаол ҳаракатлар тизими педагогик-психологик жиҳатларга эгадир. Айниқса, математика фанини ўқитиш жараёнида ўқувчиларнинг ўзаро ишончли фаолияти муҳим омилдир. Чунки соғлом бола ва алоҳида эҳтиёжли болалар ўртасидаги алоқани ишончли тарзда ўрнатиш ўқитувчининг касбий компетенцияси ҳамда шахс сифатидаги барқарор хиссий-эмоционал ҳолатига боғлиқдир.

Тадқиқотларда яна шунга эътибор қаратилганки, нисбатан қисқа вақт оралиғида бола аслида инсониятнинг математик ривожланишга оид кўп асрли йўлини босиб ўтади ҳамда математик тасаввурларни белгили-рамзий акс эттириш ва атроф оламни ўзгартиришга қодир бўлади. Таълимда алоҳида эҳтиёжли болалар ҳам соғлом болалар каби “Ёшинг неччида?” саволига сўзлар билан эмас, балки тегишлича бармоғини кўрсатган ҳолда жавоб айтишга мослашганлар. Кузатишлар шуни кўрсатдики, бу болалар шу соннинг таркибини билмасалар ҳам бироқ савол моҳиятини тушунган ҳолда бармоқлари ёрдамида тўғри кўрсатади, яъни улар ўз бармоқлари сонини ёши билан тўғри нисбатлайдилар.

М. Я. Виготский бошқа тилда сўзловчи шахслар билан мулоқот қилганда сонларни бармоқлар орқали кўрсатиш суҳбатдошларга қулайлик келтиришини таъкидлайди. Умумтаълим мактабларида алоҳида эҳтиёжли ўқувчилар фан асосларини ўқув фанлари бўйича дарслардан ўзлаштирсалар, оилаларда ўзлаштирган билим, кўникма ва малакаларини мустаҳкамлайдилар.

Бошланғич синф ўқувчиларида миқдор тушунчаларини шакллантиришда санокнинг куйидаги воситалари қўлланилади. Ерга чизик тортиш, қоғозга чизик чизиш, санок материалларидан фойдаланиш (таёқчалар, тугмалар, чўплар...). Санок соғлом бола учун ҳам алоҳида эҳтиёжли бола учун ҳам ўқиш ва ўйин фаолиятига киритилади, ҳатто мунтазам қўлланилади. Мунтазамлилик барча болаларга математикани самарали ўқитишнинг муҳим шarti эканлигини қатор олимлар таъкидлаганлар. Жумладан, Л. С. Виготский айтади: “Боланинг маданий хулқи унинг оддий ҳаракатларидаги ўсиш билан боғлиқдир, бироқ бу ўсиш кўпинча курашни тақозо этади”. Дарҳақиқат, болаларда математик билимларни сифат жиҳатдан ўстириш ҳам вақт, ҳам дидактик таъминот ва ҳамда болаларнинг диққати, иродасини талаб этади. Бу санаб ўтилган психологик жараёнларни математикани ўрганишга сафарбар этиш эса, педагоглардан мунтазамлиликни, методик жиҳатдан йўналганликни тақозо этади. Педагог ва синфдаги барча ўқувчиларнинг умумий мақсад сари йўналган фаолияти математика фанини самарали ўқитишда муҳим омилдир.

Таълимда алоҳида эҳтиёжи бор болаларда математик тасаввурларни шакллантиришда онтогенез даври натижаларига таяниш лозимдир. Онтогенезда математик тасаввурлар ривожланиш хусусиятларини билиш бошланғич синф алоҳида эҳтиёжи бор болаларда

математик тасаввурларни ривожлантириш учун методик ёндашувларни танлашда ва такомиллаштиришда зарурдир. Соғлом болаларда илк математик тасаввурларни ривожлантириш масалалари Я. А. Коменский, М. Монтессори, И. Г. Песталоцци, К. Д. Ушинский ва бошқаларнинг асарларида акс этган.

Алоҳида эҳтиёжли болаларда математик тасаввурларни шакллантириш ва билимларни ривожлантиришда мазкур болаларнинг ўқув-билув фаоллигини, топшириқларга қизиқишини, ўз-ўзини назорат қилишини таркиб топтириш керак. Мазкур болаларда жараёнга қизиқмаслик билан боғлиқ билиш пассивлиги, шунингдек фаолиятни ихтиёрий ташкил этиш ва топшириқларга йўналтириш ҳамда ўз-ўзини назоратнинг етарлича шаклланмаганлиги характерлидир. Билиш фаолияти меъёردа бўлганлиги сабабли улар мактаб таълимига қадар ўз ҳаёти давомида айрим элементар математик ҳаракатлар тизимини катталарга қараб ўзлаштирадilar. Улар объектларнинг макондаги жойлашишини ўзига нисбатан кўргазмали даражада аниқлай оладилар. Бироқ алоҳида эҳтиёжли болалар нутқий мурожаат асосида ушбу жойлашувни ўз номи билан атай олмайдилар. Чунки бу болаларда нутқий захира етарли даражада шаклланмаган бўлади. Айниқса, бу болаларга нарса буюмларнинг жойлашувини фарқлашга оид тушунчаларни мақсадли ўргатиш лозим. Масалан, ёнида, орқасида, ўртасида кабиларни айнан машғулотлар орқали ёки махсус ёндашувлар асосидагина ўргатиш мумкинлигини амалиёт кўрсатмоқда.

Меъёردа ривожланаётган болаларга нисбатан, муаммолари бўлган болалар бир неча предметлар ўртасидаги майдон-макон муносабатларини аниқлашда қийинчилик сезадилар ва хатто шу йўналишда саволлар берилса, жавоб ҳам бера олмайдилар. Қачонки, шу нарсаларни кўрсатган расмлар орқали саволлар берилса, тўғри жавобга яқин маълум бир фикрларни қисқа ва узук-узук тарзда айтиши мумкин. Бу ҳолат алоҳида эҳтиёжли болаларга бошланғич синфларда математика фанини ўргатиш ишлари оддий элементар тушунчаларни ўргатишдан бошланишини асослайди.

Хулоса шуки, инклюзив синф ўқитувчилари агар синфга алоҳида эҳтиёжли бола келса, ишни фанга оид оддий топшириқлардан бошлашга эътибор қаратишлари лозим. Бу ёндашув улардан сабр тоқат ва инсонпарварликни талаб этади.

Инклюзив таълим самараси ўқитувчиларнинг инновацион фаолиятига асосланади

*Ф.У.ҚОДИРОВА, Чирчиқ ДПИ профессори, п. ф. д.
Ш.З.МАТУПАЕВА, Тошкент вилояти ХТХҚТМОХМ*

Таълим замон билан ҳамнафас ривожланишни тақозо этадиган жараён сифатида ўз мазмуни, ташкилий жиҳатларини такомиллаштириб боради.

Ҳозирги кунда халқ таълими тизимида олиб борилаётган илмий тадқиқотлар мазмунида ўқитишнинг замонавий усуллари, воситалари ва шакллари амалиётга татбиқ этишга доир долзарб масалалар акс этмоқда. Жумладан, имконияти чекланган болаларнинг сифатли таълимини таъминлаш, уларнинг оиладан узоқлашмаган ҳолда инклюзив муҳитда ўқиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш масаласи давлат сиёсатининг муҳим йўналишларидандир. Зеро жамият ва давлатда инсонпарварлик тамойилининг ҳаётга татбиқ этилгани, у ерда яшайдиган ногирон болалар ва катталарнинг ижтимоий ҳимояланиши, уларга бўлган қўллаб-қувватловчи эътиборнинг даражасига боғлиқдир. Давлатимизда мазкур тоифа инсонлар учун барча шароитлар яратилган. Шу сабабли жамиятнинг тўлиқ аъзоси сифатида бу тоифа инсонлар жамиятнинг турли муносабатларида фаол иштирок этиб, ўзи ва оиласининг фаровонлиги учун касб-ҳунар билан шуғулланиш имкониятларига ҳам эгадир.

Имконияти чекланган болалар ҳуқуқини ҳимоялаш, уларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш бизнинг мамлакатимизда доимо давлат эътиборида бўлиб келган. Шарқнинг буюк алломалари хисобланган Абу Наср Форобий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Юсуф Хос Ҳожиб,